הגוף כהיסטוריה לא פתורה:על עבודותיה של האמנית סמאח שחאדה

האמנות של סמאח שחאדה פועלת לא רק בתוך ההיסטוריה, אלא אל מולה, לא כהתנגדות חזיתית, אלא כהצעה לפעולה אחרת. בקו מדויק ובשפה חזותית מצומצמת, סמאח שחאדה מציבה את הגוף הנשי הפלסטיני כמרחב טעון של זיכרון, שבר והתבוננות. הגוף ביצירתה אינו ייצוג סגור אלא תנועה מתמשכת, שקטה אך נוכחת, החושפת את השאלות שתעייצוג אינו מסוגל לפתור.

מאת רים ע'נאיים [1] פברואר 12, 2026

בעבודותיה של סמאח שחאדה, הגוף מופיע לא כמופע מובן מאליו, אלא כמרחב טעון (רגשי, פוליטי, מגדרי), שדרכו מתקיימת פעולת התבוננות מורכבת במציאות אישית וקולקטיבית. הרישומים שלה, המאופיינים בדיוק חומרי ורגשי, מתפקדים כפעולה של החזקה: החזקה בזיכרון, בזהות, ובשבר שמתקיים ביניהם. שחאדה יוצרת מתוך עמדה שאינה מבקשת לתווך את הגוף, אלא לאפשר לו להתקיים כעדות חיה, כמעט אילמת, להיסטוריה לא פתורה.

הבחירה בפחם, חומר גולמי, קשה לשליטה, ואינטנסיבי, מהדהדת את המאבק הפנימי שבין נראות למחיקה. זהו חומר שמסמן נוכחות, אך גם מטשטש; שמחייב קרבה פיזית אל הדימוי, אך בו בזמן שומר על מרחק. באמצעותו, שחאדה בונה גוף שאיננו יציב. הוא חשוף אך אטום, אינטימי אך מרוחק.

הגוף הנשקף מהרישום אינו דמות אחת, אלא הצטלבות של קולות, עולמות, וחוויות. זהו גוף שחי בתוך מערכת מתמשכת של מתחים : בין שפה חזותית מערבית לבין תוכן פלסטיני מקומי, בין מרחב גאוגרפי-תרבותי ספציפי לבין שאיפה לאוניברסליות. הוא מצוי במרחב היברידי, שמזמן לא פתרון, אלא תנאים לתנועה זהירה בתוך סדקים של זהות. כאן, ההיברידיות אינה אמצעי פשרה, אלא אסטרטגיה של הישרדות אמנותית ורגשית, מקום שבו הזרות אינה בגידה, אלא אפשרות.

במובנים רבים, עבודותיה של שחאדה מציעות דגם של אמנות שבוחרת לפעול מתוך שבר. לא מתוך ניסיון לתקנו, אלא מתוך הכרה בכך שהשבר עצמו הוא חומר של זיכרון, של תודעה, של חיים. הגוף שהיא מציירת הוא מקום, אך גם פעולה שמבקשת להחזיק את המבט, לעכב את ההבנה, ולהפוך את השקט לאמירה.

דווקא מתוך הצמצום שבשפה החזותית, מתוך הבחירה לא "לספר הכול", נולדת אמירה חדה על מקומה של האמנית הפלסטינית בשדה אמנותי שבו שפה, זהות ומגדר אינם רק קטגוריות, אלא אתגרים מתמשכים של ייצוג. העבודות אינן מבקשות לאשר זהות קיימת, אלא לאפשר לשאלת הזהות להישאר פתוחה, רוטטת, חיה.

"הגוף עבורי הוא לא רק נוכחות פיזית אלא מקום שבו הכול מתרחש: רגשות, זיכרונות, שאלות"1, כותבת שחאדה, ובמובן הזה, האמנות של שחאדה פועלת לא רק בתוך ההיסטוריה, אלא אל מולה, לא כהתנגדות חזיתית, אלא כהצעה לפעולה אחרת: פעולה שמתקיימת בקו, במרקם, במחיקה החלקית, בדמות שמביטה, ואולי גם שותקת.

1. מתוך שיחה שערכה עמה הכותבת במסגרת מחקר בכתיבה על יצירתה.

Source URL: http://tohumagazine.com/he/article/%D7%94%D7%92%D7%95%D7%A3-%D7%9B%D7%94%D7%99%D7%A1%D7%98%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%94-%D7%9C%D7%90-%D7%A4%D7%AA%D7%95%D7%A8%D7%94%D7%A2%D7%9C-%D7%A2%D7%91%D7%95%D7%93%D7%95%D7%AA%D7%99%D7%94-%D7%A9%D7%9C-%D7%94%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%99%D7%AA-%D7%A1%D7%9E%D7%90%D7%97-%D7%A9%D7%97%D7%90%D7%93%D7%94

Links
[1] http://tohumagazine.com/he/profile/%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%A2%D7%A0%D7%90%D7%99%D7%99%D7%9D